

Надминување на несвесната пристрасност

*Наставно
средство*

2

1. Унапредување на знаењето за Евреите и јудаизмот

2. Надминување на несвесната пристрасност

3. Справување со антисемитските стереотипи и предрасуди

4. Оспорување на теориите на заговор

5. Поучување за антисемитизмот преку образование за Холокаустот

6. Справување со негирањето, искривувањето и тривијализацијата на Холокаустот

7. Антисемитизмот и дискурсот за национално сеќавање

8. Постапување со антисемитските инциденти

9. Постапување за антисемитизмот на интернет

10. Антисемитизмот и состојбата на Блискиот Исток

Надминување на несвесната пристрасност

Секој од нас е пристрасен, и тоа може да биде и негативна и позитивна пристрасност којашто влијае на тоа како гледаме на светот околу нас. Многу од овие пристрасности се свесни (или експлицитни), но, има и многу несвесни (или имплицитни) и тие влијаат на нашите размислувања, одлуки и активности без притоа да сме свесни за тоа.

Сите луѓе во себе носат несвесни пристрасности. Пристрасноста подразбира размислувања и мислења кои се изградени и зајакнати со текот на времето, во содејство со семејството, медиумите, културолошките влијанија и историските наративи. Пристрасноста е присутна и во секојдневниот говор и во нашата претстава за заедниците во кои живееме. Во таа смисла, идентификувањето, а потоа и надминувањето на нашите несвесни пристрасности воопшто не претставува лесна или едноставна задача. Постојат одредени чекори што можеме да ги преземеме за да станеме свесни за нашата пристрасност и да ги ублажиме суптилните влијанија врз нашето однесување, коешто од своја страна, влијае на изборот што го правиме во животот.

Пристрасност се однесува на „наклоност или предрасуда за, или против, некое лице или група, особено на начин што се смета за неправичен“.

Дискриминација¹ значи „неправедно постапување или постапување врз основа на предрасуди со различни категории луѓе“

Извор: *Concise Oxford English Dictionary*, ninth edition

Стереотип се однесува на „премногу поедноставена претстава за одредена група луѓе“.

Предрасуда е „чувство за група на луѓе или за поединец во таа група што е засновано на стереотип“.

Извор: *Addressing Anti-Semitism Through Education: Guidelines for Policymakers*, p. 41.

Наставниците имаат и обврска и предизвик да постапуваат подеднакво со сите ученици и да промовираат почитување на различностите. За да можат да се справат со овој предизвик, тие мора да ја идентификуваат и да се соочат со сопствената пристрасност. Доколку не го поминат тој процес на сопствено преиспитување, можно е со своето несвесно однесување да ги засилуваат стереотипите и

предрасудите кои потоа се отсликуваат и во училиниците. На пример, несвесната пристрасност може да влијае на наставата и да доведе до тоа наставниците поинаку да ги третираат учениците врз основа на нивната раса, етничко потекло, јазик, религија, националност, сексуална ориентација, род, попреченост, социоекономско потекло или други фактори.

¹ Дискриминацијата е исто така и правен концепт кој согласно Комитетот за човекови права на Обединетите нации опфаќа секако подвојување, изземање, ограничување или претпочитање на било кој основ, како што се раса, боја на кожа, пол, јазик, верска припадност, политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, имотна состојба, раѓање или друг статус, и коешто има за цел или последица да го оневозможи или попречи признавањето, уживањето или остварувањето на сите права и слободи на сите лица врз еднакви основи. (Види: Human Rights Committee, General Comment 18, Non-discrimination (Thirty-seventh session, 1989), Compilation of General Comments and General Recommendations Adopted by Human Rights Treaty Bodies, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 26 (1994), <<https://undocs.org/HRI/GEN/1/Rev.1>>.

Од несвесната антисемитска пристрасност во наставата може да произлезе следното:

- нееднаков третман на колегите или учениците Евреи;
- вклучување или изземање на одредени информации за Евреите, јудаизмот, европската, националната или локалната историја или култура, Холокаустот или Блискиот Исток;

- реакција, или отсуство на реакција, кога колеги или ученици се соочуваат со искажани предрасуди кон еврејскиот народ и
- прикриена поддршка за ученици кои се чувствуваат дека имаат моќ да ги малтретираат учениците Евреи.

Ова наставно средство содржи информации за тоа како функционира несвесната пристрасност,

заедно со стратегии за идентификување и намалување на негативното влијание од ставовите и однесувањето на наставниците, во и надвор од училиниците. Материјалот претставува надополнување на наставното средство на ОДИХР бр.3: „Справување со антисемитските стереотипи и предрасуди“ во кое се наведени детални примери за типот на предрасуди со кои конкретно се соочуваат Евреите.

Заднина

Во секој момент низ човечкиот мозок поминуваат околу 11 милиони различни информации, но само 40 до 50 од нив свесно се обработуваат². За да може да управува со сите тие информации, нашиот мозок прави селекција на информациите што ќе ги обработува свесно или несвесно. Иако луѓето сметаат дека одлуките ги носат само врз основа на неколку информации, всушност, тие тоа го прават врз основа на информациите за кои се свесни. На нивните одлуки несвесно влијаат илјадници други информации, создавајќи скратени ментални патишта коишто ги следат инстинктивните тенденции и навиките за преживување што се развивале во период од милиони години. Овие скратени ментални патишта се нарекуваат когнитивни пристрасности и тие со децении се предмет на интерес на истражувачите во областа на социјалната психологија, бихејвиоралната економија и когнитивните науки. Досега се идентификувани вкупно 188 различни видови когнитивни

пристрасности, вклучувајќи ги и следниве кои можат да имаат влијание врз наставата:

- **Фундаментална атрибутивна грешка** – Кога претпоставуваме дека лицата кои се однесуваат на одреден начин го прават тоа поради нивниот карактер (одредена фиксна карактеристика како што е етничката или родовата припадност), а не како одговор на околностите во опкружувањето (на пример, некогаш не им е денот или слично).
- **Групна атрибутивна грешка** – Кога карактеристиките на еден член од групата се генерализираат за да ја опишат групата како целина.
- **Пристрасност кон оние од сопствената група** – Кога се стремиме да припишеме позитивни карактеристики и мотивација на луѓе кои се слични на нас.
- **Пристрасност во потврдувањето** – Кога бараме, толкуваме, претпочитаеме или се

присетуваме на информации на начин што ги потврдува веќе постоечките убедувања или идеи.

- **Ефект на „фаќање на оро“** – Кога имаме тенденција да правиме (или да веруваме во) работи затоа што многу други луѓе го прават (или веруваат во) истото.
- **Ефект на „закотвување“** – Кога се стремиме пренормално да ја поткрепиме (или да ја „закотвиме“) нашата одлука врз една карактеристика или информација (најчесто тоа е првата информација добиено за таа тема) и
- **Нештата повторувани доволно број пати стануваат вистина** – Кога колективното верување станува сè поверојатно затоа што пренормално се повторува во јавниот дискурс. (или „повторувај го доволно многу време за да стане вистина“).

Иако секоја когнитивна пристрасност не нанесува директна штета,

² Howard Ross, *Exploring Unconscious Bias*, Diversity Best Practices (2008), <<https://culturalawareness.com/wp-content/uploads/2017/03/Unconscious-Bias-White-Paper.pdf>>.

пристрасноста може да стане опасна кога не спречува да го разбере ставот на некое друго лице или неговиот потенцијал. Ова е особено релевантно за односот меѓу наставниците и учениците. Луѓето кои потекнуваат од стигматизирани или маргинализирани групи се особено ранливи на ефектите од негативните пристрасности, а тоа пак не дозволува максимално да се искористи општествениот позитивен потенцијал на различностите кои постојат во училиштата, на работните места или во заедниците.

Иако некои луѓе можеби сметаат дека одредена пристрасност е поволна (на пример: „учениците со азијатско потекло се добри по математика“, „Евреите се паметни и затоа имаат многу пари“), тоа нема да биде случај со останатите. Пристрасностите како што се овие можат да остават чувство на исклученост кај луѓето, неможност да ги исполнат очекувањата ако не се вклопуваат во стереотипот, па дури и да доведат до тоа луѓе кои припаѓаат на одредена група да станат цел на напад поради погрешно генерализирање.

Пристрасноста и стереотипите во медиумите – во рекламните, во вестите, во забавните и во други програми се причина за загриженост подолго време, особено во однос на тоа како влијаат на видливоста или невидливоста на мажите или жените од разни малцински групи. Традиционално, постојат два начина да се одмери квантитетот на пристрасноста искажана во одреден медиум: 1) да се анализира читателската публика на тој медиум и 2) да се анализира содржината која ја

продуцира тој медиум. Подемот на интернетот и на социјалните мрежи донесе нова димензија во однос на оваа загриженост поради начинот на кој информациите можат да таргетираат или да се пренесуваат во рамки на одредени групи луѓе.

Пристрасностите стануваат проблем тогаш кога не сме свесни какво е нивното влијание врз нашето постапување и постапувањето на другите луѓе. Насобраните несвесни пристрасности кај луѓето кои припаѓаат на мнозинската група која има поголема општествена, економска или политичка моќ можат да бидат исклучително деструктивни за другите во општеството, ограничувајќи ги оние што припаѓаат на малцинските групи и наштетувајќи на нивната добросостојба.

Постои општа перцепција дека наставниците (а истото важи и за другите професии, како што се лекарите и адвокатите) се правични и дека пристрасноста кај нив не е можна. Ваквата перцепција може да доведе до тоа наставниците да ги занемарат или игнорираат потенцијалните пристрасности поради постоењето на реални, можни или претпоставени казни за таква пристрасност. Па така, тие остануваат „слепи“ за начините на кои пристрасностите функционираат на потсвесно ниво. Едукаторите треба да размислат за сопственото однесување за да ги преиспитаат и да ги зајакнат своите наставни практики и мотиви. За да ги предизвикаат учениците и за да им помогнат во откривањето на внатрешните и надворешните пристрасности, тие треба најпрво да го искушат тој процес врз самите себе.

Едно истражување во САД покажа дека наставниците поминуваат до две третини од своето време во разговор со машките ученици и дека е многуверојатно да ги прекинуваат девојчињата и да им дозволуваат на момчињата да ги надзборуваат. Наставниците, исто така, имаат тенденција повеќе да ги фалат и охрабруваат момчињата отколку девојчињата. Тие посветуваат повеќе време да ги поттикнуваат момчињата да бараат подлабоки одговори и истовремено ги наградуваат девојчињата ако молчат. Исто така, момчињата се најчесто оние кои излегуваат на табла за да покажат нешто пред класот. Кога наставниците ќе постават прашање, многу почесто погледнуваат кон момчињата, особено ако прашањата се од отворен тип.

Сè додека наставниците не ја видоа снимката од тоа како работат на часот, тие беа убедени дека се балансирани во својот однос.

Извор: Soraya ChemaLy, “All Teachers Should Be Trained to Overcome Their Hidden Biases” Time Magazine, 12 February 2015, <<http://time.com/3705454/teachers-biases-girls-education/>>. Види, исто така, и: David Sadker and Karen Zittleman, *Still Failing at Fairness: How Gender Bias Cheats Girls and Boys in School and What We Can Do About It* (New York: Scribner, 2009).

³ Во јануари 2006 година, Илан Халими, 23-годишен Французин со еврејско потекло го киднапирала банда која барала откуп. Киднаперите тргнале од погрешна претпоставка дека неговото семејство е богато затоа што се Евреи. Но, семејство на Халими немало пари да го плати откупот. По неколку недели измачување, Халими бил пронајден мртов на 13 февруари 2006 година. Ова убиство беше општо препознаено како антисемитско, а сторителите беа осудени. Види, како пример: The Economist, “The terrible tale of Ilan Halimi”, 2 March 2006, <<https://www.economist.com/europe/2006/03/02/the-terrible-tale-of-ilan-halimi>>.

⁴ Filipe N. Ribeiro et al., “Media Bias Monitor: Quantifying Biases of Social Media News Outlets at Large-Scale”, Association for the Advancement of Artificial Intelligence (<www.aaai.org>), 2018.

Стратегии за препознавање и намалување на несвесната пристрасност

Еден од начините да станеме свесни за нашите лични пристрасности е да направиме тест за имплицитната пристрасност. Овој тест е достапен на повеќе јазици на <<https://implicit.harvard.edu/implicit/>>.

Резултатите од овој тест покажаа дека дури и луѓе кои имаат висок степен на свест за одредена проблематика (расизам, сексизам, антисемитизам, итн.), па дури и оние кои припаѓаат на одредена група која е цел на одредена пристрасност, може да имаат негативни несвесни пристрасности за групата.

За среќа, постојат начини како да се намалат влијанијата од пристрасноста врз личното однесување. Првиот и најважен чекор е да се признае дека сите ние имаме „вкоренети“ пристрасности кои се изразуваат на различен начин. Ако сме свесни за нашите несвесни пристрасности, тоа ќе ни помогне во ублажувањето на нивните влијанија врз нашето однесување.

Откако ќе станеме свесни за сопствените пристрасности, постојат неколку различни стратегии што можеме да ги употребиме за да го намалиме нивното влијание врз нашите одлуки.

Да се ставиме на местото на другиот: Кога практикуваме емпатија, кога размислуваме за психолошките искуства на другите и се обидуваме да ги разбереме перспективите и емоциите на другиот, тогаш е помалку веројатно дека пристрасноста ќе биде автоматски искажана. Спротивно на настојувањето да бидеме „објективни“, ако одвоиме време за да дознаеме за животот на учениците и ги земеме предвид нивните чувства и перцепции, помалку е веројатно дека ќе станеме жртва на стереотипните ставови⁵.

Борба против стереотипизирањето: Изложеноста на позитивни слики, приказни и примери,

коишто се спротивни на постоечките стереотипи, се покажало како ефективна стратегија за намалување на имплицитната пристрасност⁶.

Размислете и во обратна насока: Желбата да бидеме правични и објективни не е доволна сама по себе за да ја надминеме пристрасноста во општественото расудување. Стратегијата наречена „размислете и за обратното“ досега се покажала дека има големо поправно дејство⁷.

Користете ја вашата имагинација: Менталните слики може да имаат големо влијание на емоционалната и психолошката наклонетост. Истражувањата покажуваат дека вежбите со користење на нашата имагинација претставуваат ефикасна стратегија за прифаќање на сликите коишто даваат обратна претстава од стереотипите⁸.

Поврзување со самиот себе: Со оглед дека оценката за самиот себе е вообичаено позитивна, а луѓето ги поврзуваат припадниците на својата група (in-group) со самите себе, за тие луѓе ќе преовладува

⁵ A. R. Todd, A. D. Galinsky and G. V. Bodenhausen, “Perspective taking undermines stereotype maintenance processes: Evidence from social memory, behavior explanation, and information solicitation”, *Social Cognition*, Vol. 30, No. 1, 2012, pp. 94–108.

⁶ Dasgupta and Greenwald. “On the Malleability of Automatic Attitudes: Combating Automatic Prejudice with Images of Admired and Disliked Individuals.” In *The Journal of Personality and Social Psychology* 2001. Vol. 81. No.5, pp. 800-814.

⁷ C.G. Lord, E. Preston and M. R. Lepper, “Considering the Opposite: A Corrective Strategy for Social Judgement”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 47, No. 6, 1984, стр. 1231-1243.

⁸ Irene Blair, Jennifer Ma and Alison Lenton, “Imagining Stereotypes Away: The Moderation of Implicit Stereotypes through Mental Imagery”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 81, No. 5, 2001, стр. 828-841.

позитивната слика. Оваа стратегија бара од нас да направиме редефинирање на „ние“ така што ќе ја условиме идентитетската врска и на тој начин припадниците на некоја друга група стануваат дел од нашата група (in-group)⁹.

Културолошка свесност: Дознавањето за културата на социјалните групи во нашата заедница е корисен начин да се намалат претпоставките и погрешните информации. Популарниот пристап наречен „бојата на кожата не е важна“ (color blind), кој значи избегнување или игнорирање на расните или етничките разлики, не е ефикасна стратегија за надминување на пристрасноста затоа што кога „бојата на кожата не е важна“, тоа создава поголема имплицитна пристрасност, отколку со стратегиите кои ја препознаваат разликата¹⁰. Истражувањата покажуваат дека развивањето на поголема свест и сензитивност кон групните и поединечните разлики е поефикасно во справување со пристрасноста¹¹.

Пристапно однесување: Луѓето кои имаат најдобри намери, сепак може да се чувствуваат

„Одвојте неколку минути за да си замислите како изгледа една силна жена, зошто ја сметаат за силна, што е способна да направи и какво хоби има или какви активности сака“.

Извор: Irene Blair, Jennifer Ma and Alison Lenton, “Imagining Stereotypes Away: The Moderation of Implicit Stereotypes through Mental Imagery”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 81, No. 5, 2001, pp. 828-841.

непријатно или да бидат нервозни кога се во интеракција со луѓе поинакви од нив. Ова може да предизвика избегнување или повлекување, наместо заемно дејствување. Истражувањата покажуваат дека ние можеме да се поставиме на поинакви основи и да ги намалиме негативните пристрасности преку пристапно однесување - да се охрабриме себеси и да посегнеме по другите, како и да научиме да се чувствуваме пријатно со она што не ни е пријатно¹².

Заслепеност: Оваа идеја потекнува од 1952 година од симфонискиот оркестар во Бостон и веќе е вообичаена практика кај поголемите симфониски оркестри во САД. Станува збор за пано што се става

меѓу музичарите кои се на аудиција и комисијата која ги оценува. Праксата покажала дека родовата пристрасност има големо влијание врз составот на симфониските оркестри. Како резултат на тоа, процентот на жените кои почнале да свират во поголемите симфониски оркестри се удвоил од 20 на 40 проценти¹³. Оваа стратегија понекогаш ја користат и телевизиските програми кои се во „лов“ на таленти. Што се однесува до наставниците, оваа стратегија може да се примени на начин кој, на пример, би подразбирал прикривање на имињата на учениците кога се прегледуваат тестови или писмени работи.

⁹ Anna Woodcock and Margo Monteith, “Forging links with the self to combat implicit bias”, *Group Processes and Intergroup Relations*, Vol. 16, Issue 4, 2012, стр. 445-461.

¹⁰ E. P. Apfelbaum, S. R. Sommers and M. I. Norton, “Seeing Race and Seeming Racist? Evaluating strategic colorblindness in social interaction”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 95, Issue 4, 2008, стр. 918-932.

¹¹ J. Richeson and R. Nussbaum, “The impact of multiculturalism versus color-blindness on racial bias.” *Journal of Experimental Social Psychology*, Vol. 40, 2004, стр. 417-423.

¹² K. Kawakami et al., “(Close) Distance Makes the Heart Grow Fonder: Improving implicit racial attitudes and interracial interactions through approach behaviours”, *Journal of Personality and Psychology*, Vol. 92, Issue 6, стр. 957-971.

¹³ Claudia Goldin and Cecilia Rouse, “Orchestrating Impartiality: The Impact of ‘Blind’ Auditions on Female Musicians”, *American Economic Review*, Vol. 90, No. 4, 2000, pp. 715-741.

Дополнителни активности за откривање, ублажување и справување со пристрасноста

Наставниците можат да развијат свест за своите лични пристрасности, да ги ублажуваат и да се справуваат со нив на следниов начин:

Кои чекори можете да ги преземете ...?

...за да ги откриете своите пристрасности и да станете свесни за нив?

- Разгледувајте студии за пристрасноста и правете тестови на интернет со коишто се идентификува личната пристрасност (за линкови во врска со ова, види на крајот од овој материјал, во делот Ресурси и материјали).
- Одвојте време за свое преиспитување преку пишување дневник или вежби за „самосвест“.

За да ги откриете своите пристрасности кон Евреите, замислете си ги сликите и пораките за Евреите и за јудаизмот што сте ги добиле додека сте биле дете, адолесцент или возрасен. Дали се тоа позитивни или негативни слики? Дали се однесуваат на одредени елементи од еврејската историја или имате пошироко гледање на различноста на Евреите и јудаизмот и на нивниот придонес во општествата со текот на времето?

- Соработувајте со други наставници за взаимно да си ја набљудувате наставата, разгледувајте ги наставните планови и програми меѓу себе за да си помогнете во откривањето на пристрасностите коишто можеби се скриени и поинаку тешко ќе се откријат.
- Направете листа на вашите позитивни стереотипи. Тие може да сметате дека се помалку навредливи или рестриktivни, но ќе можат и да укажат на вашите преференции, и во таа смисла, да ја подигнете свеста за нештата или групите за кои би имале помала позитивна реакција.
- Направете листа на професии, како што се таксист, банкар, уличен музичар, политичар, пилот итн. Кои асоцијации ви доаѓаат на ум кога ќе помислите на некоја од нив? Со кој пол или културна група ги поврзвате овие работни места? Следно, направете листа на групи во општеството со кои сте се сретнале (на пример: Роми, христијани, Евреи, муслимани, баратели на азил, лица со посебни потреби, бездомници). Кои се првите асоцијации што ви доаѓаат на ум за секоја од овие групи?

- Започнете да ги забележувате сопствените склоности – дали кај вас постои стремеж да имате одредени предубедувања за момчињата, а други за девојчињата? Какви пораки имате добиено и пренесено во врска со родовите улоги? Дали претпоставувате дека луѓе од одредени културолошки групи се можеби подобри во одредени активности од другите? На пример, дали се стремите да им предлагате научни активности на учениците кои се идентификуваат со одредена група и уметнички или физички активности на останатите групи. Одвојте време да се набљудувате себеси во однос на тоа како реагирате на другите околу вас.
- Размислете од каде обично ги добивате информациите. Дали секогаш го читате истиот весник или разговарате за истите теми со истите луѓе?
- Направете листа со трите последни книги што сте ги прочитале или трите последни филма што сте ги гледале. Дали авторите или главните ликови потекнуваат од иста идентитетска група? Дали забележувате преферирање на одредени гледишта?

...за да ги надминете или ублажите своите пристрасности?

- Утврдете ги празнините во сопствените знаења за културите

и изложете се себеси на различни медиуми за да ги премостите тие празнини. Земете предвид и нови перспективи преку разгледување книги, филмови, музика, уметност и изложби кои даваат увид во искуствата на други групи. Запознајте се со начините на кои другите групи зборуваат, комуницираат, ја слават или ја изразуваат својата култура, и тоа може да помогне да се намали nelaгодноста што ја чувствувате кога сте во комуникација со припадници на тие групи.

- Промената на сопственото однесување може да влијае на мислите, и кога сме поотворени веројатно така ќе влијаеме и на однесувањето на другите кон нас. Колку е поголема интеракцијата со нови или различни луѓе, толку повеќе ќе се стекнуваат искуства коишто ги ставаат под знак прашање претходните предрасуди и тие ќе станат попријатни со текот на времето.
- Замислете ситуација дека сте припадник на малцинска група. Научете нов јазик, присуствајте на верски или културен настан или побарајте од пријател кој припаѓа на друга културна група да појдете со него на конкретен настан. Набљудувајте и слушајте, обидете се да запишете што чувствувате и што мислите за овие искуства, но внимавајте да не формирате нови генерализирања.

За да се намали влијанието на пристрасноста во однос на Евреите, добро е да ја истражиме историската и актуелна разноликост на еврејските заедници во нашиот град, држава или регион. Да читаме книги, да гледаме филмови, да слушаме музика или да посетиме изложби кои се однесуваат на повеќе различни искуства поврзани со Евреите. Да си замислиме каков би ни бил животот ако сме се родиле во една жива еврејска заедница. Посетете еврејски културен центар и нивни јавни настани. Идентификувајте Евреи за пример од разни етнички групи и професии и искористете ги нивните слики или потсетување на нивните дела во визуелизацијата при работа на часот.

- Погледнете се во огледало и размислете како некое лице кое не ве познава вас или вашата ситуација би можело да генерализира за вас и зошто тоа лице би имало одредени претпоставки.
- Размислете за рекламите коишто ги гледате или слушате и обидете се да ги замислите со сосема други луѓе во различни улоги или со други слогани.
- Изложете се себеси и своите ученици на што е можно повеќе примери за справување со стереотипите. Тоа може да биде нешто едноставно, како промена на скринсејвер на компјутерот, но може да биде и одразено и преку сликите што се ставаат во училиницата и преку книгите и приказните што се избрани за работа на часот.
- Добра можност за справување со стереотипите се и луѓето од

разни групи кои служат за пример. Поттикнете формирање тимови со различности и обезбедете дека вие и вашите ученици сте изложени на опкружување со различности, вклучувајќи, на пример, различни теми, локации, колеги или надворешни предавачи кои можат да дадат нови гледишта.

...за да се справите со вашите сопствени пристрасни реакции?

- Обидете се да ги анализирате сопствените мисли и зошто размислувате на тој начин; фокусирајте се на асоцијациите што ги имате за одредени фактори, слики или зборови.
- Земете ја предвид гледната точка на другото лице во однос на одредена ситуација, поставувајте прашања и применете емпатија.

-
- Обидете се да ги забележите позитивните карактеристики или најдете нешто што имате заедничко со другото лице или група.
 - Поставете си ги себеси следниве прашања: Од каде ги добивте информациите што влијаат на вашите реакции? Која е целта на тој извор? Дали е можно таму да има пристрасност? Дали тој извор ги засилува антисемитските или други стереотипи? На кој друг начин би можеле да ја разгледаме оваа ситуација? Дали има некој со кого би можеле да разговарате, а кој би понудил поинаква или спротивна перспектива?
 - Сетете се на припадници на групи за кои имате стереотипи како поединци. Отстранете ги тие етикети и размислете уште еднаш. Идентификувајте ги нивните поединечни карактеристики и како тие се разликуваат од стереотипните очекувања.
 - Преслушајте се себеси како зборувате за да избегнете апсолутистички поими како што се „сите“, „секогаш“, „сите тие се...“ како и поопшти тврдења кога зборувате за одредени групи на луѓе. Обидете се да бидете јасни кога правите разлика помеѓу поединците.

Ресурси и дополнителни материјали

Тестот за имплицитната пристрасност е достапен тука:

<https://implicit.harvard.edu/implicit/>.

Има неколку опции за тестирање за различни пристрасности, вклучително и пристрасност врз основ на на раса, род, тежина и сексуалност. Секој тест трае во просек од 10 до 20 минути и е достапен на неколку јазици.

Teaching Channel содржи стратегии за тоа како да ги ангажираме учениците во дискусија:

<https://www.teachingchannel.org/video/strategies-for-student-centered-discussion>.

Примери и препораки за тоа како да се справуваме со имплицитната пристрасност: the Yale Center for Teaching and Learning, *Awareness of Implicit Biases*, <https://ctl.yale.edu/ImplicitBiasAwareness>

Jill Suttie, “Four Ways Teachers Can Reduce Implicit Bias,” *Greater Good Magazine*, Berkeley, 2016, https://greatergood.berkeley.edu/article/item/four_ways_teachers_can_reduce_implicit_bias.

Наставен план за имплицитната пристрасност и расите може да се најде на интернет-страницата на Лигата против клеветата (Anti-Defamation League): <https://www.adl.org/education/educator-resources/lesson-plans/when-perception-and-reality-collide-implicit-bias-race>

Примери за програми за справување со стереотипите во училиштата:

- Likrat Leadership and Dialogue Project, <http://www.likrat.ch/en/>;
- Jødiske veivisere (Jewish Pathfinders), <https://www.xn--jdedommen-18a.no/jodiske-veivisere/>;
- Проект “Rent a Jew”, <https://rentajew.org/>;
- Haver Informal Jewish Educational Foundation, <http://haver.hu/english/>.

Teaching Tolerance нуди и модули за обука преку интернет на тема: „Најважни практики за образование против пристрасноста“. Модулите опфаќаат инструкции, култура во училищата, ангажирање на семејството и заедницата и лидерство на наставникот. Види:

<https://www.tolerance.org/professional-development/critical-practices-for-antibias-education>

The University of California, San Francisco Office of Diversity and Outreach има видеа и истражувачки ресурси за обуки во врска со несвесните пристрасности, а дава и научно објаснување на овие пристрасности и како да се справуваме со нив:

<https://diversity.ucsf.edu/resources/unconscious-bias>

